

Naší ctí je věrnost

Konec druhé světové války v Evropě aneb Anabáze tří šlechticů v květnu 1945

JAROSLAV ČVANČARA, ZDENĚK HAZDRA, JAN VAJSKEBR

V odborné literatuře a člancích se události související s neúspěšným pokusem dostat do amerického zajetí uskupení německých vojsk v prostoru Milín-Čimelice prezentují v různých, nepříliš odlišných variantách, ale vznikly kolem nich i legendy a mýty. Jedné z nejdramatičtějších válečných epizod odehrávajících se na území tehdejšího Protektorátu Čechy a Morava předcházelo dění na přelomu dubna a května 1945. Po mírné zimě nastávalo velmi příznivé počasí a teplé jaro vytvářelo zdání klidu. Byl to však jen klid před bouří.

VŮDCE PADL ZA NĚMECKO

Přes území Čech se denně doslova valily nepřehledné zástupy německých utečenců („národních hostů“) ze severovýchodu Říše. Prchaly před Rudou armádou: po silnici od Prahy na Plzeň, od Prahy na Písek apod. Se zasmušilým pohledem proudily přes česká města a vesnice k západní hranici Čech. V úterý 10. dubna 1945 velitel jednotek Waffen-SS na území Protektorátu Čechy a Morava SS-Gruppenführer a generálporučík Waffen-SS Carl Friedrich von Pückler předložil německému státnímu ministru pro Čechy a Moravu SS-Obergruppenführerovi Karlu Hermannu Frankovi hlášení o stavu vojsk SS v Protektorátu. Po odečtení těch, kteří byli vedeni jako strážní u pevnost-

ní posádky, měl Pückler k dispozici celkem 29 000 mužů, z toho asi 1100 cizinců, Lotyšů, Estonců, Valonů atd. Zbývalo asi 27 900 mužů, z nichž více než 50 procent tvořili nováčci s pouhými 1–4 týdny výcviku.¹

V prohlášení všem velitelům a vojákům Waffen-SS v Čechách a na Moravě ze středy 25. dubna 1945 Pückler mj. uvedl: *Tam stojí nejzuřivější nepřítel, se kterým nikdy nedojde k dohodě, bolševik... Až přijde hodina, bolševika porazit na hlavu a zahnat ho zpět do stepí Východu – pak moji kamarádi, přijde také naše hodina. Pak z našich kasáren a táborů vypochoďuje jednotka, hodna našich kamarádů, kteří dříve na západě i východě vybojovali slavná vítězství.*²

Jihočeská obec Čimelice, neděle 29. dubna 1945. Ráno přijel na místní nádraží dlouhý vojenský vlak

naložený vozidly, tanky, cisternami s pohonnými látkami a dalším materiálem. V 7.00 hodin mělo započít vykládání vozidel, které měly dále pokračovat po silnici. Posádka vlaku se z neznámého důvodu zdržela. V 8.30 hodin zakroužily nad obcí dva americké letouny a poté zaútočily na vojenský transport na nádraží. V tom okamžiku se valil po silnici mohutný zástup německých civilistů, promísený vozy německých úředníků i důstojníků. Zakrátko zakroužila nad Čimelicemi, Rakovicemi a Miroticemi formace dalších spojeneckých letadel, střemhlav se vrhající na vlak i transport. Třífázový nálet trval s dvěma přestávkami do 13.30 hodin. Bylo usmrčeno a zraněno několik německých civilistů i vojáků. Vojenský vlak byl totálně zničen, nádraží zcela vyraženo z provozu.

1 *Národní archiv* (dále jen NA), fond (dále jen f.) Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu, Praha (1906) 1939–1945 (1965), sign. 110-10/61, denní rozkaz velitele Waffen-SS Böhmen und Mähren č. 1900/45 z 10. 4. 1945; česky viz *Český odboj na sklonku války ve světle nacistických dokumentů. Sborník dokumentů k 25. výročí osvobození Československa sovětskou armádou*. Sv. 2. Český výbor pro dějiny protifašistického odboje, Praha 1970, dokument č. 65, s. 201–202.

2 ŽÁČEK, Pavel: Poslední dny velitele Waffen-SS Čechy a Morava. *Historie a vojenství*, 2005, č. 2, s. 105–111.

Praha, 18. 10. 1942. Vltavské (nyní Smetanovo) nábřeží bylo přejmenováno na Reinhard Heydrich-Ufer. Zcela vlevo velitel pořádkové policie generál Paul Riege, před ním úřadem zastupujícího říšského protektora pověřený Kurt Dalugee, státní tajemník K. H. Frank a generál Pückler. Sedící zleva: vdova Lina Heydrichová a Frankova manželka Carola. Foto: ČTK

Z českého obyvatelstva nebyl nikdo ani zabit, ani zraněn. Škody na budovách byly minimální. Od toho okamžiku ale žili občané Čimelic ve stálém napětí.³

Psal se 30. duben 1945, bylo kolem 15.30, když Vůdce, prezident a říšský kancléř Adolf Hitler v berlínském podzemním bunkru spáchal spolu s manželkou Evou Braunovou-Hitlerovou sebevraždu. Několik sovětských vojáků vztyčilo na zadní rímse střechy Reichstagu vítězný rudý prapor. Dne 2. května boj o Berlín skončil. O den později, 3. května 1945, byla Praha prohlášena za lazaretní město. Atmo-

sféra houstla. Po hromadném odmítní německých platidel začalo i odstraňování německých nápisů. To byl další krok na cestě k povstání. Již o několik dní dříve vyzýval londýnský rozhlas k utváření národních revolučních výborů (NRV), které by převzaly zatímni správu státních a veřejných záležitostí země až do příjezdu košické vlády.

CELÉ HNÍZDO MUSÍ HOŘET

V sobotu 5. května 1945 generál Pückler ve svých dálnopisech Schörnerově štábu skupiny armád „Mitte“, sídlícímu v prostoru Lázní Velichov-

ky, označil vnitropolitickou situaci v Protektorátu za krajně napjatou. Oznamil, že masově nasazuje poplachové jednotky, že státní ministr si naléhavě přeje, aby oddíly Waffen-SS zaručily pořádek a zabránily rozšíření povstání. Zatímco někteří Češi si vylévali vztek ničením symbolů třetí říše, jiní zastavovali německé vojáky a vynucovali si jejich zbraně. Z pouličních tlampačů se opakovaly naléhavé výzvy: *Voláme českou policii, české četnictvo, vládní vojsko, dostavte se ihned do budovy Českého rozhlasu! Esesáci nás chtějí vyvraždit! Přijďte nám na pomoc! Přijďte ihned!*⁴

3 Viz Pamětní kniha obce Čimelice, psána místním kronikářem Václavem Brůhou v roce 1951 zpětně od roku 1939.

4 KOKOŠKA, Stanislav: *Praha v květnu 1945. Historie jednoho povstání*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2005; rovněž ŽÁČEK, Pavel: *Poslední dny velitele Waffen-SS Čechy a Morava*.

Cvičiště SS Prosečnice. Zleva náměstek pražského primátora prof. dr. Josef Pfitzner, velitel školy v Prosečnici SS-Obersturmbannführer Hans Kempin, generál Pückler a neznámý SS-Scharführer – pravděpodobně řidič. Hliníkově stříbrná Tatra 97 s chromovanými nárazníky má na levém blatníku černobílou vlaječku velitele Waffen-SS v Čechách a na Moravě a na pravém šedostrýbrnou vlaječku pro vyšší armádní činitele.
Foto: Tomáš Jakl

I do Čimelic se dostaly první zprávy o povstání v Praze. Obyvatelstvo se vyhnulo na náměstí. Tvořily se hloučky vzrušeně debatujících lidí. Mezi nimi kníže Karel Schwarzenberg, učitel Václav Klika, ppor. Jan Hyhlík – všichni již v uniformách prvorepublikové československé armády. Vybízeli muže, bývalé vojáky, k aktivitě, především k odzbrojení maďarských vojáků ubytovaných v hostinci Na Knížecí. Maďaři po ujištění, že se jim nic nestane, odevzdali zbraně zcela bez odporu. Povstalci postavili hlídky, které odzbrojovaly německé vojáky na nádraží či ve vápence. Zajištěna byla i německá posádka skládající se ze tří poddůstojníků a 25 mužů Wehrmachtu, ubytovaná v rakovickém mlýně rodiny Díkových. Všichni zajatci pak byli odvedeni do hostince Na Kníže-

cí a pod dozorem uzavřeni v pokojích v prvním patře. Při odzbrojování německých vojáků ukořistili povstalci mnoho zbraní – pušky, pistole, samopaly – i větší množství munice. Některé rozdělili mezi zformované oddíly, jiné zatím uskladnili v hostinci U Pajerů.

Pozdě odpoledne přijel do Čimelic ukořistěný německý tank řízený Václavem Krázlem. Nadšení obyvatel neznalo mezí. Naprostá většina Čimelických začala spontánně projevoval otevřený odpor vůči Němcům. Název Tschimelitz byl přepsán na Čimelice, v oknech domů se objevily první československé a spojenecké prapory. Odvážnější si na klopky a čepice připevňovali trikolory. Když navečer přišla zpráva, že posádka německé Luftwaffe v Cerhonicích vyhodila do vzduchu některé objekty

Praha, Staroměstské náměstí 18. 11. 1942. Sychravý den, přísaha a defilé nováčků dělostřeleckého a náhradního pluku SS. Zleva generál Pückler, K. H. Frank, Kurt Daluge a SS-Gruppenführer, generál Waffen-SS a šéf Hlavního úřadu velení SS Hans Jüttner.
Foto: ČTK

Carl Friedrich Graf von Pückler-Burghaus^a (7. 10. 1886 Breslau – 12. 5. 1945 Čimelice)

Narodil se v dolnoslezské Breslau (Wrocław, Vratislav) v německé evangelické rodině jako syn hraběnky Elly von Köppen a majora pruské armády ve výslužbě a hejtmána v hornoslezském Friedlandu Friedricha hraběte von Pücklera-Burghause. V Breslau vychodil základní školu i gymnázium. Po maturitě absolvoval v Bonnu šest semestrů práv a státovědy. 1. 4. 1908 nastoupil k pluku osobních kyrysníků (Leibkürassierregiment Breslau). Začátkem roku 1913 jako mladý příslušník šlechtického rodu Pücklerů, vzdáleně příbuzného s německou císařskou rodinou dynastie Hohenzollernů, který plyně hovořil francouzsky a anglicky a částečně rusky a italsky, byl přidělen na německé vyslanectví v ruském Petrohradě, kde se mj. setkal i s posledním ruským carem Mikulášem II. Romanovem. 20. 5. 1913 se oženil se saskou vévodkyní Olgou Elisabeth princeznou von Sachsen-Altenburg. Z manželství se narodily dcery Ella Viola (8. 4. 1914) a Eleonora-Renata (25. 11. 1919) a syn, jenž však krátce po narození zemřel.

Během první světové války se zúčastnil bojů na západní i východní frontě. Později působil u štábu 5. jízdní divize, v roce 1917 se stal důstojníkem generálního štábu 6. armádního sboru v Breslau. Válku ukončil v hodnosti kapitána. Poté sloužil ve Slezsku u jednotek Freikorpsu. V roce 1920 se vrátil zpět do rodinného sídla v Nützdorfu v Horním Slezsku, kde po smrti otce převzal spolu s bratrem Sylviusem rodinný statek. Zároveň po otci přijal jméno Burghaus. Od roku 1924 působil ve Stalhelmu, v organizaci pro veterány první světové války. 1. 12. 1931 vstoupil do NSDAP (č. 788 697) a zároveň do SA. V roce 1932 byl v rámci Vrchního velitelství SA (Sturmabteilung) ustanoven velitelem štábu SA-Gruppe Schlesien. V roce 1934 byl jmenován náčelníkem štábu SA-Obergruppe I a později III (Breslau). Když došlo za tzv. noci dlouhých nožů k likvidaci špiček SA, jejíž obětí se stal i Pücklerův přímý nadřízený Edmund Heines, měl Pückler štěstí v neštěstí. Přerušil pouze svoji kariéru v SA a stáhl se na čas do ústraní. Až v roce 1937 byl povýšen do hodnosti SA-Brigadeführera a převelen k vrchnímu velení SA v Berlíně.

V dubnu roku 1938 se vrátil do armády. Neúspěšně žádal říšského vůdce SS a šéfa německé policie Heinricha Himmlera o přijetí k SS. Šéf Hlavního úřadu říšské bezpečnosti Reinhard Heydrich v hodnocení vyjádřil jisté pochybnosti: *Pro Pücklera je nacionální socialismus pouze nové politické myšlení, přechodný jev [...] katolicismus stále „správné náboženství pro velké masy“.*^b V září 1939 se Carl von Pückler zúčastnil se 4. lehkou divizí tažení v Polsku a v červnu 1940 s 9. tankovou divizí vítězného blitzkriegu ve Francii. Po porážce Francie navštívil v nizozemském Doornu posledního německého císaře a pruského krále Viléma II.^c Již od jara 1939 opakovaně žádal o přijetí k Allgemeine-SS. Po několika měsících byl k 1. 7. 1940 pod číslem 365 136 opravdu převeden z SA do SS. Velení německé armády však odmítalo Pücklera uvolnit. Stalo se tak až na osobní žádost SS-Obergruppenführera Kurta Dalueghe adresovanou vrchnímu veliteli pozemního vojska genplk. Waltheru von Brauchitschovi. K 1. 11. 1941 se Pückler stal příslušníkem pořádkové policie, která byla součástí impéria říšského vůdce SS, a po absolvování policejního kurzu vykonával funkci zástupce vyššího velitele SS a policie (Höherer SS und Polizeiführer) u skupiny armád „Mitte“ SS-Obergruppenführera Ericha von dem Bacha-Zelewského. Po sporech s ním požádal v dopise z června 1942 Himmlera o účinnější využití, neboť se cítil být *nepoužitým, pátým kolem u vozu.*^d V témže dopise napsal až prorocká slova: *Národ pozná, možná již po této zimě, že jde o vše!* Himmler ho 1. 8. 1942 definitivně přemístil k Waffen-SS a zároveň jej jmenoval velitelem Waffen-SS na území Čech a Moravy.^e Pückler řídil a koordinoval činnost všech podřízených jednotek a služebních stanovišť SS na území Protektorátu. Od 10. 4. 1943 do února 1944 působil jako velitel granátnické divize SS složené z lotyšských dobrovolníků (pozdější 15. Waffen-Grenadier Division der SS „Lettische No. 1“), která byla nasazena

Civilní portrét generála Pücklera s typicky pevným pohledem a dlouhou, symbolickou rituální jizvou na levé tváři – drsnou památkou na členství a sečnou zbraň soupeře v buršáckém studentském spolku

Foto: Bundesarchiv Berlin

v Pobaltí. Pobyt se mu však příliš nezamlouval, o čemž svědčí jeho korespondence s K. H. Frankem. Ten usiloval o jeho návrat do Prahy. Jeho snaha byla korunována úspěchem 20. 3. 1944, kdy se Pückler znovu ujal funkce velitele Waffen-SS v Čechách a na Moravě. V době nezdařeného atentátu na Hitlera zůstal věrný svému Vůdci a mohl Frankovi oplatit jeho přízeň. Ten jeho postoj ocenil v návrhu na povýšení: *Hrabě Pückler je díky svému světonázorovému politickému, charakterovému a kamarádskému chování vzorem nekompromisního a stále pohotového velitele SS!* S účinností od 1. 8. 1944 pak Adolf Hitler povýšil Pücklera do hodnosti SS-Gruppenführer a generálporučík Waffen-SS. Od konce léta 1944 se Pückler zúčastnil v čele bojové skupiny „Schill“ potlačování povstání na Slovensku. V době Pražského povstání velel jednotkám SS, které se na více místech dopustily násilností, včetně masakrů civilního obyvatelstva. Ve středu 9. 5. 1945 v ranních hodinách spolu s mnohatisícovým uskupením Waffen-SS ustoupil s plnou výzbrojí po strakonické silnici na jihozápad Čech. Jeho životní cesta se dramaticky uzavřela v obci Čimelice. Po neúspěšné snaze dostat shromážděná vojska do amerického zajetí v sobotu 12. 5. 1945 v 01.30 hodin podlehl v bezvýchodné situaci tlaku okolností a podepsal sovětským a americkým vojenským zástupcům kapitulaci listinu. Téhož dne v ranních hodinách spáchal sebevraždu.

- Životopis hraběte von Pücklera je sestaven především na základě dokumentů z jeho osobní složky důstojníka SS, uložené v Bundesarchivu Berlin (dále jen BA), f. Führerpersonalakten (dále SSO), sl. 395A (Carl Friedrich Graf von Pückler-Burghaus).
- Tamtéž, dopis R. Heydricha říšskému vůdci SS z 29. 3. 1939.
- Vilém II. se po roce 1918 musel vzdát císařského titulu i pruské koruny a byl nucen se uchýlit do holandského exilu. Avšak nikdy nepřestal být německým nacionalistou a těšil se z každého německého vojenského úspěchu.
- Pücklerovi přitížily také jeho nepromyšlené literární ambice. Článek O ruských lesích a lidech, otištěný v německém časopisu *Lovná zvěř a pes*, označil H. Himmler za vysloveně nešťastný a nevhodný, zejména Pücklerovo fotografování se uprostřed Rusů. BA, f. SSO, dopis říšského vůdce SS, adresovaný SS-Gruppenführerovi Jüttnerovi, z 9. 9. 1942.
- Funkce Befehlshaber der Waffen-SS im Protektorat (BdW-SS) byla zřízena k 1. 12. 1941 rozkazem SS-FHA. Dne 15. 3. 1942 se označení změnilo na Befehlshaber der Waffen-SS Böhmen und Mähren. Viz VAJSKEBR, Jan: Strážní prapory SS v Protektorátu Čechy a Morava. In: *Terezínské listy*, č. 34. Památník Terezín 2006, s. 54–77.
- BA, f. SSO, sl. 395A, návrh K. H. Franka říšskému vůdci SS z 28. 7. 1944.

Čimelice, místo tzv. demarkační čáry

Foto: Alexandr Paul

a začala se probíjet do Vrážských lesů, čimeličtí dobrovolníci ihned nasedli do tanku a odjeli na pomoc. Do přestřelky zasáhli u Mirotic. Řidič tanku po zásahu střepinou granátu přišel o pravé oko.⁵

Téhož dne polní maršál Ferdinand Schörner nařídil jednotkám německé branné moci seznámit se s výzvou nového říšského kancléře, velkoadmirála Karla Dönitze. Ten v rozkazu ze 4. května 1945 vojákům skupiny vojsk „Mitte“, „Süd“ a „Südost“ uvedl, že

spolu s divizemi v oblasti Kuronska, ústí Visly a na poloostrově Helu jsou poslední pevnou a semknutou bojovou silou proti bolševické vlně. Že brání nejen sami sebe, ale také miliony německých mužů, žen a dětí na východě. Že na severu, západě a jihu jednotlivé armády složily po čestném boji zbraně, protože bojovat proti západním mocnostem ztratilo svůj smysl. Jediným cílem, pro který německý voják musí dále válčit, je záchrana co největšího počtu Němců před bolševizací a zot-

ročením. A že tento nejsvatější úkol v duchu padlého Vůdce a pro zachování německého národa musí v budoucnosti každý splnit.

V bývalé budově Právnické fakulty Univerzity Karlovy, Pücklerově sídle velitelství Waffen-SS, proběhlo v neděli 6. května 1945 v 1.30 hodin jednání Pücklera s velitelem vojenské komise České národní rady kpt. Jaromírem Nechanským a gen. Janem Čermákem. V rozhovoru, který trval pouhých deset minut, Pückler oznámil,

5 Viz Pamětní kniha obce Čimelice.

že dostal od polního maršála Schörnera přímý rozkaz uvolnit za každou cenu Prahu jako komunikační uzel a že za svítání zahájí generální útok na Prahu. Nechanský odvětil, že situace je na všech frontách pro Německo naprosto beznadějná, že mu zbývá jen kapitulace nabízená Spojenci. I zde v Praze Česká národní rada požaduje bezpodmínečnou kapitulaci. Přestože každá hodina, každá minuta boje a krveprolití znamenala již jen další utrpení bez jakéhokoliv smyslu, podrážděný Pückler pohrozil, že pokud česká strana nepřistoupí na jeho podmínky, použije všech prostředků, včetně nasazení bombardovacího letectva a dělostřelectva. Žádal propuštění všech zajatých Němců, vyklizení strategických objektů, odevzdání zbraní na Staroměstském náměstí, a prohlásil, že teprve po splnění těchto podmínek státní ministr K. H. Frank zahájí jednání o vytvoření autonomní vlády. Velení ČNR Pücklerovo nesplnitelné ultimátum pochopitelně odmítlo.

THANK YOU, BOYS

Zatímco útvary americké 3. armády pokračovaly v náporu údolím Dunaje, dva její sbory zamířily po překonání zátarasů a dalších nástrah do české kotliny. Doposud se vojáci Spojených států na německém území setkávali většinou jen s apatií a nevraživostí obyvatel. Avšak v českých městech je namísto bílých vlajek kapitulace a zachmuřených tváří čekaly ovace, kterými je zahrnovaly jásající, doslova rozradostněné davy. Dne 6. května předsunuté jednotky US Army osvobodily Klatovy, Nepomuk, Kdyni, Tachov, Mariánské Lázně. Do centra Plzně pronikly jednotky 16. obrněné divize. Začaly likvidovat ohniska německého odporu.

Do Prahy dorazila 1. divize Ruské osvobozené armády (ROA). Odpovědně se jednotky 2. pluku ROA zapojily do bojů proti Němcům. Z bojové skupiny „Wallenstein“ (Kampfgruppe Wallenstein), dislokované v prostoru

Právnická fakulta UK – za Protektorátu Čechy a Morava sídlo posádkového velitelství SS, sídlo velitele Waffen-SS generála Pücklera

Foto: ČTK

benešovského cvičiště (Truppenübungsplatz der Waffen-SS „Böhmen“), Pückler vyčlenil tankové a dělostřelecké útvary. Nedostatek pohonných hmot však znemožňoval, aby se útoku na Prahu zúčastnily všechny plánované jednotky SS. Němci si byli vědomi beznadějnosti své situace. Přesto či právě proto potřebovali povstalce zastrašit, šokovat obyvatelstvo. Z toho důvodu se dopouštěli násilností, bombardovali, zapalovali památné domy na Staroměstském náměstí, včetně samotné radnice.

V Čimelicích se vedení obce ujal revoluční národní výbor. Do svého čela si zvolil knížete Karla Schwarzenberga. Ačkoli od vyhlášení Československé republiky feudální šlechtické tituly neplatily, noblesní Karel Schwarzenberg i dr. Norbert Kinský se u běžných občanů Čimelic a okolí s „nemodrou krví“ těšili přirozené úctě a obdivu.

Němečtí „národní hosté“, doposud ubytovaní v soukromých bytech, byli společně internováni ve škole. Čimeličtí si nemohli vysvětlit chování spojeneckých armád: Sověti do Čech

zatím nedorazili a americké jednotky postoupily jen od Nové Hospody u Písku směrem na Blatnou a k Miroticům. Tam se zastavily. Motospojky českých povstalců jim vyjížděly vstříc, ale vracely se s tím, že Američané zatím dál nepostupují. Panovala čím dál větší nervozita. Tehdy se hrabě Kinský chopil iniciativy: *Američany jsem doslova vylákal dopředu z jejich postavení na potoce v Miroticích s poukazem na to, že u Schwarzenbergů zbyly nějaké lahve předválečné whisky.*⁶

V Praze pokračovaly německé jednotky od pondělních ranních hodin v přepadech. Přestřelky s povstalcí neustávaly, naopak nabývaly na intenzitě i brutalitě. Centrum města začaly ostřelovat německé dělostřelecké baterie rozmístěné v Letenských sadech.

Čimelice se spolu s okolními obcemi připravovaly na uvítání amerických jednotek. 7. května 1945 v 11 hodin dorazil do obce první americký džíp. Posádka byla obyvateli radostně přivítána a pohoštěna. Brzy nato ale Američané obdrželi zprávu, že u Zvíkova se německá jednotka přepravu-

6 DEBNAR, Alexandr: Otazníky nad poslední kapitulací, *Jihočeská pravda*, 21. 5. 1990, s. 4.

Čimelice, 7. 5. 1945, 11 hodin. První americký džíp, jehož posádka vyšla vstříc iniciativě Karla Schwarzenberga a Norberta Kinského (na voze vzadu v bílém plášti) a vlastním aktivním průzkumem překročila tzv. stop-linku. Američané byli Čimelickými radostně přivítáni a pohoštěni. Foto: Alexandr Paul

je přes Vltavu a postupuje na západ. Štědróninští občané, kteří s Němci zahájili boj, padli. Američané okamžitě vyrazili směrem na Ostrovce.

Dramatický vývoj v Praze dokumentovaly poslední Pücklerovy dálnopisy skupině armád „Mitte“. Ve 23,30 hlásil: Skupina „Milowitz“ a skupina „Jörchel“ dosáhly vnitřního okraje města, Začíná boj o domovní bloky. [...] Podle dosavad-

ních zkušeností postup pro nedostatek dělostřelectva a letecké podpory úspěšný pouze vypalováním bloků. České měšťanské kruhy chtěly by boj zastavit. Komunisté vedou a bojují. Spoléhají na Vlasova. Pro noc ode všech skupin rozkázáno nasazení plamenometných a destruktivních jednotek. Za úsvitu zaútočí bojové skupiny v úzkých bojových pásmech. Žádáme znovu silné nasazení letectva proti Vác-

lavskému náměstí - Příkopům. Rozptýlené letecké nasazení dnešního dne bylo neúčelné. Jde o to vyvolat paniku a využít tento způsob útoku.⁷

SCHLUSS. KAPITULATION!

O bezpodmínečné kapitulaci Německa se mezitím intenzivně jednalo. Fakticky byla dojednána již 6. května, ale podepsána byla v sídle Vrchního

7 ŽÁČEK, Pavel: *Poslední dny velitele Waffen-SS Čechy a Morava*, s. 105–111.

Václav Norbert hrabě Kinský (21. 3. 1924 Praha – 9. 3. 2008 Pugnano, Itálie)

Pocházel ze staré české rodiny Vchynských s kořeny ve 13. století (v 17. století povýšena do říšského hraběcího stavu, kdy se příjmení změnilo na Kinský). Na svět přišel jako prvorozený syn Eleonory hraběnky Clam-Gallas, majitelky statku Žďár nad Sázavou a Zdenko Radslava hraběte Kinského z chlumecké větve rodu. Z matčiny strany měl dva starší sourozence Karla a Františka Schwarzenbergovy, jejichž otec, orlický Karel V. Schwarzenberg, zemřel na začátku první světové války na úplavici. Eleonora se v roce 1921 provdala za Zdenko Radslava Kinského, který byl téměř o devět let mladší. Kromě Norberta se manželům narodila dcera Evženie Klotylda (1925) a syn Radslav (1928). Norbertův otec, vášnivý sportovec a společensky založený člověk, se dlouho vyrovnával s rozpadem monarchie. Nakonec se ale dokázal se změnami smířit. V létě 1938 na žádost prezidenta Edvarda Beneše a premiéra Milana Hodži udržoval kontakty s misí lorda Runcimana. Pomáhal připravovat „české“ vikendy, aby její členové nebyli vystaveni pouze jednostranné „prohenleinovské“ propagandě. Hostil je ve Žďáru nad Sázavou i na Chlumci. 17. září 1938, krátce před osudným Mnichovem, inicioval přijetí zástupců český smýšlející šlechty u prezidenta Beneše. Chtěli zde deklarovat věrnost českému státu a odhodlání hájit celistvost jeho historických hranic.

Během války byl Zdenko Radslav Kinský přesvědčován, aby se přidal k Němcům, ovšem vždy odmítl. V odplatě za jeho vlastenecké postoje uvalili nacističtí okupanti na chlumecké panství tzv. nucenou správu. Gestapo připravovalo též jeho zatčení, které odvrátila jen ochrana finského maršála Mannerheima, s nímž se dobře znala Zdenkova manželka Eleonora.

Jejich synovi Norbertovi, sotva v roce 1943 odmaturoval na reálném gymnáziu v Novém Bydžově, se ovšem nevyhnilo nucené nasazení. Dostal umístěnku do oceláren ve Wiener Neustadt, kde se vyráběly součástky pro firmu Messerschmitt, později pracoval jako zemědělský dělník na statku u Vídně, odkud začátkem roku 1945 společně s dalším českým mladíkem nasazeným v nedaleké mlékárně ujeli na ukradeném kole. Norbert zamířil přes Horn, Jihlavu a zámek v Chotěboři, kde přenocoval u Dobrzenských, do Čimelic k nevlastnímu bratrovi Karlu Schwarzenbergovi, který zde Norberta schovával až do příchodu americké armády. Oba se také na Čimelicku aktivně zapojili do závěrečné

fáze války. Jelikož Norbert kromě češtiny ovládal angličtinu, ruštinu i němčinu, stal se tlumočnickem při jednáních o kapitulaci mezi Spojenci a jednotkami SS vedenými generálem von Pücklerem. Američané údajně odmítali překročit demarkační linii a účastnit se těchto jednání, proto je, jak Norbert Kinský v závěru života s nadsázkou a vtipem sobě vlastním vzpomínal, vylákal na předválečnou skotskou whisky. Pückler spolu s dalším vysokým důstojníkem SS po složitém vyjednávání, kdy už jim nezbyval žádný manévrační prostor, podepsali kapitulaci. *Pak šel na záchod a tam se zastřelil. Objevíli ho Američané a začali mu strhávat odznaky, jeden americký seržant mu z krku utrl rytířský kříž [...] Byl to pro ně víc než suvenýr, byla to válečná trofej. Šavle ležela opodál, tu jsem včas zachránil, dnes je v muzeu na Orlíku, vylíčil Norbert Kinský dramatické okamžiky, které se odehrály v prvním patře mlýna rodiny Díkových, novináři Vladimíru Votýpkovi.^a*

Po válce získal Norbertův otec Zdenko Radslav, v květnu 1945 člen Revolučního národního výboru v Chlumci nad Cidlinou, majetek zpět. Norbert nastoupil do Pardubic k jezdecktu a začal dálkově studovat podnikovou ekonomii na pražské technice. Počítal, že u armády setrvá. Před dokončením důstojnické školy dokonce dostal nabídku stát se vojenským atašé. To jiz však komunisté posilovali své pozice a čas nastolení jejich mocenského monopolu se blížil. Únorové události 1948 prožíval Norbert v italské Pise, kam 20. února odjel, aby připravil svatbu s Annou Marií dal Borgo-Netolickou (byla napůl Italka, napůl Češka), s níž se 3. července téhož roku oženil. V Itálii jiz zůstal a do vlasti, kde komunisté Kinským znárodnili bez náhrady veškerý majetek, se nevrátil. Vystudoval ekonomickou fakultu univerzity v Pise a přes počáteční nesnáze, které měl, než mu bylo přiznáno italské občanství, se vypracoval na vedoucího zahraničního oddělení největší italské firmy potravinářského řetězce.

Poté co v roce 1980 odvoděl, stal se řeholníkem Suverénního řádu maltézských rytířů (řádivým členem od roku 1949). Zastával zde několik ekonomických funkcí, dva roky působil jako místopředseda řádivého řádu na Maltě, vedl i velvyslanectví. Do Československa se navrátil až po pádu komunistického režimu. Zkraje 90. let mu byl v restitučním řízení navrácen majetek, jež nyní spravují jeho synové Jan Zdeněk a Pius Pavel.^b

Norbert hrabě Kinský v mládí...
Foto: Nadace Langhans Praha

... a ve starším věku

Foto: archiv Vladimíra Votýpky

- a VOTÝPKA, Vladimír: *Paradoxy české šlechty*. Jaroslava Jiskrová – Máj a Dokořán, Praha 2007, s. 52. N. Kinský ve svých vzpomínkách mylně zaměňuje postavu bezejmenného vysokého důstojníka SS za gen. Pücklera. Kdo byl onen neznámý, nebylo doposud prokázáno. Jedna z řady hypotéz připouští, že důstojníkem SS, jenž na záchodě mlýna Díkových požil kyanid draselny (cyankáli) a brzy nato zemřel pod stromem na zahradě mlýna, mohl být generál Waffen-SS Dr. Ing. Hans Friedrich Kammler.
- b K rodu Kinských srovnal POUZAR, Vladimír a kol.: *Almanach českých šlechtických rodů*. Martin, Praha 1999, s. 189–209; VALENTA, Aleš: *Dějiny rodu Kinských*. Veduta, České Budějovice 2004; VOTÝPKA, Vladimír: *Paradoxy české šlechty*, s. 42–67.

velení spojeneckých expedičních sil v Remeši až 7. května ve 2.41 hod. s platností od 8. 5. od 23.01 hod. stře-
doevropského času. Pod kapitulací protokol připojil svůj podpis vrchní velitel spojeneckých expedičních sil v Evropě gen. Dwight Eisenhower a náčelník operačního štábu německých ozbrojených sil (OKW) genplk. Alfred Jodl.⁸ Jodl a Keitel sice předali Spojencům veškeré ozbrojené síly nacházející se doposud pod německým velením, ale řada vojenských uskupení, především Waffen-SS, operovala dál, většinou jako zadní ochranné voje ustupujících kolon civilistů.

7. května během dne se předsunuté jednotky 4. obrněné divize XII. sboru 3. americké armády posunuly až ke Krsicům. Ve vývoji událostí docházelo k obratu. V plné míře se začaly projevovat důsledky remešské kapitulace i tlak postupujících Spojenců. V úterý 8. května 1945 došlo k nejvýchodnějšímu průniku americké armády do českého vnitrozemí. Operační důstojníci štábu V. sboru US Army a vyslanec Dönitzovy vlády v Lázních Velichovky (sídle velitelství skupiny armád „Mitte“) v 10.00 hod. dojednali s polním maršálem Ferdinandem Schörnerem kapitulací podmínky.

Pražský rozhlas hlásil od časného rána boje v ulicích, na barikádách. Celková aktivita německých sil však postupně ochabovala, aktivita po-
vstalců naopak sílila.

Šestnáct čimelických bojovníků s lehkým kulometem a samopaly odjelo na pomoc Vráži. Odpoledne totiž u obce Krsice došlo k přestřelce. Ranění Němci byli převezeni nákladním autem do písecké nemocnice. Vůz řídil dvacetiletý Miroslav Pešata ze Starého Sedla. Raněné doprovázel devatenáctiletý Václav Krupka a jednadva-
cetiletý Václav Braun, oba z Kožlí u Orlíka. Cestou přisedli k nim ještě dva neznámí, pravděpodobně ruští partyzáni. Při zpáteční cestě z Písku měli protijedoucí německé vojenské

Dopadení němečtí zajatci kopou krátce po skončení bojů před hlavními členy místní revoluční gardy společný hrob na příbramském hřbitově

Foto: Hornické muzeum Příbram

Rakovický mlýn rodiny Díkových v sousedství jihočeských Čimelic

Foto: Zdeněk Hazdra

8 Bezpodmínečnou kapitulaci, tedy definitivní „termín míru“ v Evropě, podepsali v berlínské čtvrti Karlshorst sovětský maršál Georgij Žukov a německý generál-polní maršál Wilhelm Keitel dne 9. 5. 1945 v 0.16 hod. stře-
doevropského času.

Čimelice, 10. 5. 1945. Desetitisíce německých vojáků na strakonické silnici očekávají výsledky jednání. Foto: Alexandr Paul

vozidlo. Snad proto, že česká osádka byla ozbrojena, byli Němci zastaveni a na mezi u pole Nosků zastřeleni.

V 17.00 začal ústup německých jednotek i civilního obyvatelstva z Prahy. Pokračoval celou noc na 9. května. Němci i s ženami a dětmi spěchali na západ k americkým liniím. Ojedinělá německá auta ujížděla po silnici i polními cestami ve snaze dostat se co nejrychleji do amerického pásma. Následující hodiny byly ve znamení vzdávání se Němců.

Carl von Pückler po veliteli pražské posádky gen. Arthuru von Brieseno-

vi vzkázal zplnomocněnci Wehrmachtu v Praze gen. Rudolfo Toussaintovi, že jeho jednotky budou postupovat samostatně, že přijímá rozkazy přímo ze štábu skupiny armád „Mitte“.

Na jihozápad od Čimelic Američané zatím „čistili“ okolí Blatné, Mirotic, Ostrovce. V Čimelicích dva americké tanky typu Sherman a několik polopásových halftrucků, kulometných džípů, zaujaly bojové postavení na demarkační čáře od Rakovic, podél hluboké cesty k vile dr. Peška čp. 165 a po orlické silnici až k viaduktu železniční dráhy. Večer dora-

zilo ještě dalších šest amerických obrněných vozidel. Okresní silnice vedoucí z Čimelic směrem na devět kilometrů vzdálený Orlík se stala demarkační čarou. Na rozcestí k Orlíku narazily kolony SS na předsunutá vozidla US Army. Na pokyn Američanů se se svými vozidly a vším materiálem začali rozmisťovat na polích po obou stranách hlavní silnice. Jen auta s raněnými a vozy lékařů se sanitním materiálem směly projet a pokračovat na Písek. V sále hostince Na Knížecí byl zřízen německý vojenský lazaret.

V Praze von Pückler se svými dvěma adjutanty odevzdal ve středu 9. května 1945 v časných ranních hodinách budovu velitelství Waffen-SS zástupci České národní rady. Por. pěch. Františku Dvořákovi symbolicky předal svůj kord. Poté ve skupině ozbrojenců, doprovázených několika stíhači tanků typu Hetzer, opustil své dosavadní sídlo.⁹ Jednotky bojového uskupení „Wallenstein“, zesílený pluk „Jörchel“ tvořený frekventanty školy tankových granátníků pod velením SS-Hauptsturmführera Wolfganga Jörchela, spolu s ženijním plukem „Klein“ pod velením SS-Standartenführera Emila Kleina se odpoutaly od povstaleckých jednotek i od dotírajících jednotek Rudé armády až v odpoledních hodinách 9. května 1945.

Od Prahy se směrem na Písek valily další kolony německého vojska. Všechna pole po obou stranách silnice, od Milína k severnímu okraji Čimelic, se stala ohromným internačním táborem zhruba pro 70 000 osob. Do Čimelic ale již kolony nevstoupily, pouze na obvodu obce zůstalo stát asi 25 000 vojáků. Někteří nesli ještě čerstvé pozůstatky právě skončených bojů – měli začouzené obličejy, zaprášené stejnokroje, na hlavách odřené přilby. Již ani nečistili, neolejovali zbraně. Většina z nich se dobrovolně nechávala odzbrojovat. Nejdříve odhazovali jen bajonety, munici, legítimace, odznaky, některé i vyznamenání. Další si odřezávali distinkce. Poté podél silnice odkládali nejrůznější vojenskou techniku, vozidla, jízdní kola, kulometry, samopaly, pušky, pistole. Spolu s vojskem dorazily německé ošetřovatelky v uniformách i mnoho civilistů, žen a dětí. Ne ke všem se včas dostala zpráva o ukončení vojenských operací.

Dopadený příslušník SS a partyzáni bojového svazku ZA PRAHU Miroslav Krejcar a Adolf Pícha. Josef Burle zajatce odzbrojuje.

Foto: repro z knihy Jaroslava Čvančary *Někomu život, někomu smrt*

NAŠÍ CTÍ JE VĚRNOT

Norbert Kinský shromážděným skupinám Němců přečetl prohlášení velkoadmirála Dönitze. Pak spolu s por. Janem Hyhlíkem odjel s americkou předsunutou hlídkou k Vltavě, až k Orlíku, kde u přístaviště došlo k přestřelce mezi příslušníky české

ho Vládního vojska a ustupujícími Němci.¹⁰ V Čimelicích začali Američané za pomoci místních občanů odzbrojovat valící se kolony, nekonečný proud vojáků i civilistů vycházejících z krvavého tunelu války. Někteří šli zdrceně, sehnutě, jiní se zřejmou úlevou. Nejčastěji však skles-

9 Dokumenty k činnosti von Pücklera z období 25. 4. až 7. 5. 1945 jsou uloženy ve Vojenském historickém archivu. Viz *Celková zpráva o bojích a činnosti v úseku velitelství Praha I, Staroměstské náměstí – Právnická fakulta*, kopie původního strojopisu, soukromý archiv J. Čvančary.

10 Dopis hraběte Kinského samostatnému odbornému archiváři Okresního archivu Strakonice Alexandru Debnarovi z 6. 10. 1989; rovněž DEBNAR, Alexandr: Otazníky nad událostmi v květnu 1945 na území našeho okresu – Konec války v Čimelicích. *Zitřek – týdeník pro města a obce okresu Písek*, 1993, č. 18, s. 3.

le a apaticky. V Miroticích byl pro ně zřízen internační tábor.

K okraji Čimelic dorazil ve svém automobilu Tatra 97 poznávací značky SS-500463 von Pückler.¹¹ Spolu s jedním ze svých adjutantů se ubytoval v domku čp. 99, spadajícím do katastru Rakovice. Jako letní byt sloužil pražské rodině Hrochů, která jej však pronajala rodině Aloise Procházky. Ten byl hrabětem Kinským požádán, aby pro německého generála a jeho pobočnicka uvolnil jednu přízemní místnost. Do prázdného bytu v prvním poschodí se nastěhovala asi osmadvacetiletá Pücklerova sekretářka Lili Mühlig (manželka německého důstojníka, údajně padlého u Stalingradu), její pětiletá holčička a babička dítěte Lola Gargisch, manželka lékaře. Lili Mühlig pravděpodobně udržovala vztah s generálovým pobočnickem. Ženy byly Němky perfektně hovořící česky. Generál s sebou měl svého černého německého ovčáka jménem Ara.

V té době von Pückler pravděpodobně ještě nevěděl, že podle dohody se Sověty Američané definitivně uzavřeli přijímání německých jednotek. Demarkační linii Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice štáb 3. armády nedovoloval již nikomu překračovat.¹² Do Čimelic dorazil náčelník štábu 4. obrněné divize XII.sboru 3. americké armády plk. Allison. Okamžitě zahájil vyjednávání s Pücklerem. K dohodě však nedošlo. Pückler žádal jedině – volný průchod do amerického zajetí. Američané ale nemohli v této záležitosti zasahovat bez svolení Sovětů. Americký plukovník naznačil,

že za daných okolností to není vojenský, ale politický problém.

Některé skupiny příslušníků SS to tak nehodlaly nechat. Před rakovickým dvorem a na poli u trati se znovu zmocnily svých zbraní a rozestavěly děla, kulometná hnízda a zaujaly palebné postavení. Hrozily, že když je Američané nepřijmou, postaví se na odpor. Situace se stala kritickou. Když se i Američané začali zakopávat, vyděšené obyvatelstvo okrajových vilek se rychle stěhovalo pryč. Mezitím se přiblížily další americké posily, včetně tanků. Zdálo se, že mezi Němci a Američany dojde ke krveprolití.

Ve směru od Orlíka se objevila speciální jednotka sovětských parašutistů. Na rozcestí z orlické silnice k nádraží okamžitě zbudovala opěrný bod. Němci znervózňeli, ale zatím vyčkávali. Večer dorazily do Čimelic další sovětské posily. S jejich souhlasem byl německý lazaret přemístěn ze sálu hostince Na Knížecí do místní školy. V hostinské místnosti pak došlo údajně k dalšímu předběžnému vyjednávání.

Do vilky čp. 99, obývané generálem Pücklerem, se odvážil místní občan Augustin Kreibich ze sousedního domu.¹³ Spolu s nájemníkem domu čp. 99 Aloisem Procházkou se generála dotázal na situaci. Pückler stál v kuchyni u vodovodu. Chvilí mlčel a pak se zeptal, proč to chtějí vědět. Poté se zatrpklým výrazem v obličejí odpověděl: *K ničemu nedojde! Je to sice bolestné, ale nedá se nic dělat!* Celou noc pak ve svém pokoji psal.¹⁴

Revoluční národní výbor v Čimelicích na výzvu pražského rozhlasu

požádal obyvatele Čimelic, Rakovic, Krsic a Smetanovy Lhoty, aby uspořádali sbírku potravin a léčiv pro raněné v Praze. Odjel plný nákladní vůz s pytli mouky, sádlem, pecny chleba, vejci, mlékem a jinými potravinami.¹⁵

SOBOTA 12. 5. 1945

Rakovický mlýn rodiny Díkových čp. 85, noc na 12. května. Od půlnoci probíhala porada mezi Sověty a Američany. Zúčastnil se jí velitel 104. gardové střelecké divize genmjr. Ivan Fedorovič Serjogin¹⁶ a náčelník štábu 4. obrněné divize XII. sboru 3. americké armády gen. Pattona plk. Allison. Asi po dvou hodinách jednání, kdy v oknech byly mimořádně vytaženy zatemňovací rolety, oba zástupci odjeli a na místě zůstali jen radiotelegrafisté. Mezitím došlo k dalšímu setkání amerického a sovětského důstojníka s von Pücklerem. Ten se dostavil již bez vojenských distinkcí. Podle vzpomínky majitelky domu čp. 165 Jarmily Peškové, vdovy po místním lékaři, žádal americký důstojník, aby dala k dispozici nějakou větší místnost pro vyjednávání. J. Pešková vyšla žádost vstříc a vyjednavčům vykázkala přijímací pokoj v prvním patře. O obsahu jednání se ale nezachovalo žádné svědectví. Proběhlo krátce, za zavřenými dveřmi a beze svědků.¹⁷

Asi před devátou hodinou ranní se znovu dostavili gen. Serjogin a plk. Allison spolu se štábními důstojníky. Po zuby ozbrojení vojáci obou armád zaujali místa stráží. Poté přijeli dva němečtí generálové. Jeden byl mladší, tmavovlasý, modrooký, druhým

11 JAKL, Tomáš: Tanky cvičiště Waffen-SS Böhmen. *Historie a plastické modelářství*, 2006, č. 6, s. 34–37.

12 Gen. Pückler údajně odjel na Strakonicko, kde navázal kontakt s americkým plk. Haydenem Searsem ze štábu 4. obrněné divize. I tento Pücklerův pokus o vyjednávání však skončil neúspěšně. Viz VELFL, Josef: Příbramsko a konec 2. světové války v Evropě. In: *Podbrdsko*, č. 12. Státní okresní archiv Příbram, Hornické muzeum Příbram 2005, s. 7–23.

13 KREIBICH, Augustin: Kde skončila světová válka 1945. *Pisecký kraj*, č. 19, květen 1946.

14 Pamětní kniha obce Čimelice.

15 Tamtéž; rovněž vzpomínka Augustina Kreibicha z Čimelic.

16 Byl ubytován u slečny Emilie Mrázové v Králově Lhotě.

17 Z vyprávění pana Miloslava Peška, kronikáře obce Čimelice, při setkání s autory článku dne 1. března 2010.

Dům rodiny Peškových. Od května do října 1945 zde měli Rusové kancelář. Foto: Zdeněk Hazdra

Domek čp. 99, katastr Rakovice, kde se zastřelil generál Pückler
Foto: repro z knihy Jaroslava Čvančary *Někomu život, někomu smrt*

Jídelna v domě Peškových, v 1. patře vpravo nahoře, kde v noci na 12. 5. 1945 proběhlo další z klíčových jednání. Kromě koberce a lustru je vše původní a na původním místě.
Foto: Miloslav Peška

Místnost v prvním poschodí mlýna Díkových. Zde, za dramatických okolností, byl podepsán kapitulací protokol. Pokoj a stůl, kde proběhlo jednání, paní Převrátilová-Díková udržuje v původním stavu.
Foto: Jaroslav Čvančara

byl gen. Pückler.¹⁸ Každé vozidlo všech tří armád bylo označeno výsostnými prapory. Jednání se uskutečnilo v prvním poschodí. Kromě hlavních signatářů se ho jako tlumočník zúčastnil hrabě Norbert Kinský a komisař partyzánského oddílu Nový Knín-Brdy Václav Pokor-

ný. Velitel sovětské divize nadiktoval německým zástupcům podmínky a stanovil časový postup odzbrojování německých vojsk. Asi po hodině jednání první německý generál podepsal kapitulací protokol. Když odstoupil od stolu, odebral se na klozet. Po něm podepisoval generál

Pückler, jenž se se sovětskými zástupci domlouval rusky. Právě když odkládal psací pero, strážce zaslechly, jak se německý generál na klozetu sesul k zemi. Vyšlo najevo, že se v nestřeženém okamžiku otrávil kyanidem draselným (cyankáli). Vypukla panika. Na nosítkách jej

18 Pückler, jenž byl silný kuřák, čekal v pokoji přes chodbu, mezitím odklepával popel z cigaret do obrácené kovové brože patřící Marii Díkové. Brož se nyní nalézá v pozůstalosti její vnučky Evy Převrátilové-Díkové.

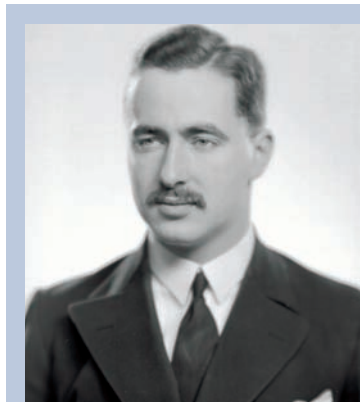
Karel VI. Schwarzenberg (5. 7. 1911 Čimelice – 9. 4. 1986 Vídeň)

Schwarzenbergové, původně stará francká rodina pánů ze Seinsheimu, jejíž kořeny sahají do 12. století, jsou na českém území trvale usídleni od poloviny 17. století (1654). Od této doby se rod postupně adaptoval na zdejší podmínky a sžil se s českým prostředím. Karel, šestý kníže orlické linie, československý podporučík v záloze, historik a heraldik, maltézský rytíř a obnovitel řádu svatého Lazara Jeruzalémského v českých zemích, se narodil 5. července 1911 v Čimelicích. Když mu byly pouhé tři roky, ztratil otce, c. k. nadporučíka hulánů Karla V. (1886–1914), který ve Vukovaru podlehl útlavici. V roce 1921 se Karlova matka Eleonora hraběnka Clam-Gallas (1887–1967) provdala podruhé, tentokrát za Zdenko Radslava hraběte Kinského (1896–1975), čímž se tyto dvě přední šlechtické rodiny spojily.

Roku 1933 se Karel VI. ujal správy rodového majetku a o rok později, 30. června 1934, se v Praze oženil s Antoinetou princeznou ze Fürstenberg (1905–1988). Z jejich manželství vzešli čtyři potomci: Marie Eleonora (1936), Karel Jan Nepomuk (1937), Bedřich (1940) a Anna M. Karolina (1946).

V polovině září 1938, v časech „sudetoněmecké“ krize, sepsal Karel VI. text prohlášení věrnosti českému státu, s nímž se na Pražský hrad k prezidentu Benešovi dostavila dvanáctičlenná delegace vedená Schwarzenbergovým otcím Zdenko Radslavem Kinským. Tvořili ji zástupci starých rodů, jež se považovaly za české – Karla Schwarzenberga nevyjímaje. V duchu loajality zemi se nesla též audience u prezidenta Háchy v lednu 1939. K české národnosti se Karel Schwarzenberg nepřestával hlásit ani za okupace, což jednoznačně vyjádřil krátce po napadení Polska hitlerovským Německem a vypuknutí druhé světové války podpisem pod tzv. národnostním prohlášením české šlechty, jehož hlavním autorem byl Karlův mladší bratr František (1913–1992). Více než osmdesát příslušníků šlechty dalo tímto činem (navzdory tlaku nacistů na přijetí německé národnosti) jasně najevo svůj příklon k českému národu.^a Postoje české šlechty pozorně reflektoval i zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich. Těsně před smrtí ještě stačil uvalit nucenou správu na majetky jejich hlavních exponentů, mezi nimiž figurovali Kinský, Schwarzenberg, Belcredi, Sternberg, Lobkowitz, Czernin, Kolowrat, Strachwitz a další. Zabavenou půdu zamýšlel využít pro účely německé kolonizace. V dopise říšskému ministru Martinu Bormannovi napsaném 16. května 1942 (na svátek českého zemského a schwarzenberského rodového patrona Jana Nepomuckého) poukazyval na jejich aristokratické vazby v Říši, „Ostmarce“ a Maďarsku. Podle Heydrichova mínění tyto šlechtici využívali svých, v jeho očích německých jmen, aby zvláště ve špionážní oblasti škodili Německu. Své rozhodnutí zdůvodnil mimo jiné odkazem na prohlášení věrnosti československému státu, kterou jménem české šlechty proklamovali prezidentu Benešovi v září 1938.^b Schwarzenberg musel s rodinou opustit Orlick. Usadil se v Čimelicích, kde se věnoval historické tvorbě. Připravoval zejména *Pisně českého státu*, tedy volně pokračování své knihy *Obrazy českého státu* (1939), dokumentující kontinuitu české státnosti, jež se stala vlasteneckým bestsellerem – nacisty byla proto v dubnu 1940 zabavena.

S blížícím se koncem války, na počátku dubna 1945, se na Schwarzenbergův popud utvořilo v Čimelicích sdružení občanů, které dalo vzniknout ilegálnímu národnímu výboru. Jeho členové v čele se Schwarzenbergem se večer tajně scházeli v zadní místnosti

Karel kníže
Schwarzenberg
Foto: Nadace
Langhans Praha

u řežníka Václava Veselého v domě čp. 7 a jednali o vytvoření vojenské skupiny z občanů-vojáků, o opatření zbraní pro připravovaný odboj a provedení převratu v obci.^c

Osvobozovacích akcí na Čimelicku se Karel Schwarzenberg aktivně účastnil až do vážného zranění, které utrpěl při motocyklové nehodě. Z tohoto důvodu chyběl při kapitulacích jednáních s hrabětem Pücklerem, velitelem ustupujících jednotek SS, během nichž tlumočil Schwarzenbergův nevlastní bratr Norbert Kinský. Ani Karlův bratr František nezůstával pasivní. Ve funkci spojovacího důstojníka generála Karla Kutlvašra se zapojil do Pražského povstání. Kromě jiného překládal do francouzštiny a angličtiny prohlášení České národní rady o převzetí moci a přečetl je v rozhlase.

Vážnost, jíž se Karel Schwarzenberg těšil u svých spoluobčanů, dokládá jeho zvolení předsedou (4. června 1945) nového čimelického národního výboru, v jehož čele stál do března 1946. Měníci se politická situace a rostoucí vliv komunistické strany dolehly na jeho rodinu ještě před únorem 1948. V létě 1947 schválilo národní shromáždění zákon č. 143/1947 Sb., neboli Lex Schwarzenberg, o převodu vlastnictví majetku hluboké primogenitury Schwarzenbergů na Zemi českou. Od podzimu sílil tlak i na konfiskaci statků orlické větve. V rámci provádění druhé pozemkové reformy revizní komise na návrh ministra zemědělství Júlia Ďuriše 30. ledna 1948 zabavila většinu majetku orlického majorátu. Několik měsíců po nastolení komunistické totality zvolil Karel Schwarzenberg s rodinou z obav před další perzekucí odchod do rakouského exilu. Jeho syna Karla VII. (1937) v roce 1960 adoptoval strýc Jindřich z primogenitury rodu, čímž se stal dědicem celého majetku zbývajících v Rakousku a Německu. V 90. letech v Čechách rovněž restituoval statky po otci. Ten se již do rodné země nevrátil. V exilu pracoval převážně jako archivář schwarzenberského archivu na zámku v Murau ve Štýrsku. Poté, co 9. dubna 1986 ve Vídní zemřel, nalezl v tamní rodinné hrobce místo posledního odpočinku.^d

Karel VII. Schwarzenberg: *Na zranění mého otce si velmi dobře pamatuji, měl těžký otřes mozku, zlomenou nohu a palec. Z tohoto důvodu byl vyřazen z dalších bojů a akcí. Nevlastní bratr mého otce, Norbert Kinský, byl při těchto jednáních přítomen, ovšemže to byla jednání spojenců USA a Sovětů a Norbert Kinský byl přítomen z prostého důvodu, že byl jediný, kdo uměl anglicky, rusky, německy a česky, takže mohl tlumočit a příležitostně dotazy zodpovědět. Na sovětské vojáky na zámku v Čimelicích si velmi dobře pamatuji, byli to velice milí mladí kluci, kteří si s námi hráli. A jak já, tak moje sestra i bratr jsme v nich měli velice dobré kamarády. Vzpomínám na ně v dobrém.*

E-mail Karla Schwarzenberga Zdeňku Hazdrovi z 2. května 2010

- K deklaracím české šlechty viz HAZDRA, Zdeněk: „Mnichovské dny“ jako milník ve vztahu šlechty a novodobé české společnosti. In: HAZDRA, Zdeněk – VLČEK, Lukáš (eds.): *Mnichov 1938 a česká společnost. Sborník z mezinárodního sympozia k 70. výročí mnichovské dohody*. ÚSTR, Praha 2008, s. 37–51; TÝŽ: Ve znamení tří deklarací. Česká šlechta v době ohrožení československého státu. *Dějiny a současnost*, 2009, č. 1, s. 26–29.
- Viz Heydrichův dopis Martinu Bormannovi z 16. 5. 1942, kopie z osobního rodinného archivu Theobalda Czernina (Dymokury). Jednalo se o Heydrichovu předposlední, 20. situační zprávu (Lagebericht) pro Vůdcův hlavní stan z 16. 5. 1942; viz též KÁRNÝ, Miroslav – MILOTOVÁ, Jaroslava (eds.): *Protektorátní politika Reinharda Heydricha. Soubor dokumentů*. Tisková a propagační služba, Praha 1991, s. 243–247.
- Viz Pamětní kniha obce Čimelice, s. 163n.
- Srovnej POUZAR, Václav a kol.: *Almanach českých šlechtických rodů*, s. 335–343; PUTNA, Martin C. (ed.): *Karel VI. Schwarzenberg. Torzo díla*. Torst, Praha 2007.

Květen 1945, rodina mlynáře Díka s ruským vojákem. Vedle něj Marie Díková a Josef Dík. Před nimi Jan a Eva Díkovi a babička Marie Díková.
Foto: Eva Převrátilová-Díková

snegli do kouta zahrady, pod lískové keře, kde na něho dohlížely německé ošetřovatelky.¹⁹ Mezitím podepisoval protokol náčelník štábu 4. obrněné divize XII. sboru 3. americké armády gen. Pattona plk Allison a jeho zástupce. Po něm sovětský náčelník štábu mjr. Jenikjejev.²⁰ Mezitím byl přivezen třetí německý generál, jenž kulhal a používal hůl. S ním Sověti a Američané jednali jako s posledním. Asi po další hodině třetí generál odjel a gen. Pückler sešel dolů po schodech a nasedl do vozu označeného červeným křížem. Vedle něho vojáci položili i mrtvého generála. Bylo kolem 11. hodiny dopoledne, když se auto rozjelo k domku čp. 99. Každý z generálů kdysi přísahal: *Před Bohem skládám posvátnou přísahu, že zachovám bezpodmínečnou poslušnost Adolfu Hitlerovi, Vůdci Německé říše a německého lidu a nejvyšším velitelům ozbrojených sil. Jako statečný voják budu připraven za tuto přísahu v každém okamžiku nasadit život.* Heslem SS bylo *Mou ctí je věrnost*. Tato ctnost, opěvovaná už v Nibelunzích, se jim stala osudnou...

BITVA U SLIVICE

Téže noci se odehrálo ještě jedno drama – poslední velké krveprolití druhé světové války. Vlastně v době, kdy Evropa již oslavovala mír. Zadní voj Pücklerových jednotek, usilujících proniknout za každou cenu do americké zóny, uvázl v kotli u Milína,

Těla mrtvých příslušníků SS v Březnici

Foto: Hornické muzeum Příbram

Slivice a Březnice. Na něj dotíraly rusko-české partyzánské skupinky, posléze i předsunuté jednotky Rudé armády.²¹ V obranném rajonu Němci zřídili okopy a kulometná hnízda, poslední zbylá děla a tanky rozmístili do palebných postavení. Ruské jednotky si své palebné pozice vytvořily mezi Svatou Horou a Hájí, u Brodu a před Raděticemi nedaleko Slivice. Jejich zdrcující úder za použití děl a kašuší znamenal konec německého odporu. Asi ve 3 hodiny ráno utichla střelba. Zdecimovaní Němci opustili své pozice a definitivně kapitulovali. Sověští dělostřelci ze znovu nabitých děl již nevystřelili.²²

Pro Pücklera nastal definitivní konec. V domě čp. 99 prý páčil listiny.²³ Květa Oškerová-Procházková vzpomíná: *Děvčátko si jako vždy hrálo u nás v kuchyni, když přiběhla úplně šílená babička, které se i děvčátko strašně bálo, a jen ji vyzvala „Knopfrle, schnell, schnell!“ Holčičku doslova táhla za sebou i s panenkou. Za chvíli nato jsme slyšeli první výstřel. Tatínek vyběhl z kuchyně, ale pod schody stál pobočník, který ho pistolí odháněl zpět do bytu. Pak jsme slyšeli strašný křik dítěte, které utíkalo po půdě, a další střelbu. Pravděpodobně střílel generál. Nakonec zastřelil i sebe. Dospělí předtím použili morfiové injekce. Když místní*

19 Z vyprávění Evy Převrátilové-Díkové, Rakovice čp. 85, dne 21. 5. 2010, zaznamenaného Zdeňkem Hazdrou a Jaroslavem Čvančarou.

20 Podle vzpomínek hraběte Norberta Kinského a Václava Pokorného (archiv Obecního úřadu Čimelice). Viz také dopis Marie Díkové historikům z VHÚ z března 1979 a března 1981 (kopie v držení Evy Převrátilové-Díkové). Příběh byl rovněž zbeletrizován, viz BROŽ, Ivan: *Smrt hraběte Pücklera*. Naše vojsko, Praha 1985.

21 VELFL, Josef: *Příbramsko a konec 2. světové války v Evropě*.

22 Jeden z dělostřeleckých nábojů vsadili do zdi tamního kostela. Je tam doposud. V tomto prostoru se každoročně pořádá připomínka bitvy u Slivice. Armáda ČR, Český svaz bojovníků za svobodu, Hornické muzeum Příbram a stovky nadšenců z klubů vojenské historie, převlečených za německé, sovětské a americké vojáky i partyzány, předvádí divákům za burácení motorů dynamické pyrotechnické efekty, rány z pušek a samopalů. Prezentují, jak udržují historickou vojenskou techniku, s níž uskutečňují jízdu podél demarkační linie, na návrší u Milína i důstojné pietní akty u Památníku vítězství.

23 *Ruský státní vojenský archiv Moskva*, f. Karl Friedrich Pückler-Burghaus, velitel SS v Protektorátu Čechy a Morava. Do rukou Sovětů se dostaly některé jeho osobní dokumenty včetně školních vysvědčení, Hitlerovy výnosy a jmenovací dekrety, korespondence z let 1934–1944, rukopisy jeho článků, přednášek z vojensko-politického okruhu a vlastních básní, schémata budování německé armády z června 1942 a studijní materiály týkající se dělostřelectva. Viz Zpráva ze služební cesty do Ruska ve dnech 8.–14. 9. 2001 Mgr. Moniky Sedlákové, www.nacr.cz/sua/vz/mezinaro/monio1.htm.

Průzkum německých hrobů v Čimelicích organizoval Lidový spolek péče o německé válečné hroby se sídlem v Kasselu. Exhumace proběhla ve dnech 6.-7. 5. 1995. Kromě tělesných pozůstatků gen. Pücklera byly v hrobě nalezeny zlaté předměty: řetízek, prsten, brýlové obroučky.
Foto: Městský úřad Čimelice

Mezi Slivcí a Milínem byl na věčnou připomínku posledních okamžiků války v Evropě odhalen památník v podobě žulových obelisků vysokých 10,5 a 11 metrů
Foto: Jaroslav Čvančara

lidé vyběhli nahoru, našli zakrvácené peřiny a deky a na nich mrtvá těla. Děvčátko bylo smrtelně zraněné a téhož večera v německém lazaretu zemřelo. Američtí vojáci vynesli mrtvé ven, protože Rusové to odmítli. Po letech Květa Oškerová-Procházková popsala následující události takto: Na zahradě, kde Němci leželi, mladou ženu naši lidé vysvlékli, stáhli kožené holínky a další oblečení. Začala velká rabovačka, protože zahrada byla plná aut s věcmi Němců. Lidé vytrhávali sedačky z aut a vše, co bylo k mání – sjeli se z okolních obcí. Do našeho bytu se usadili Rusové, kteří se chovali jako zvěř. Tahali si tam německé ženy, které znásilňovali, a přitom strašně pili. Museli jsme z bytu utéct a nechat všechno na pospas [...] Ruský kapitán se nám za ty ubytované Rusy omlouval a na vysvětlenou nám sdělil, že to byli většinou analfabeti a propuštění vězňové. Otec musel půdu sám vyčistit, bylo tam strašně krve, a jak Američané po schodech stahovali mrtvé, krev protekla na strop sklepa, a jak si pamatuji, zůstaly tam žluté skvrny. Ta půda se sklepem nás jako děti strašila a hrozně jsme se v domě báli. Žili jsme tam do roku 1946.²⁴

Mrtví pak leželi na trávě pod oknem. Večer byla těla provizorně pochována v mělkém hrobě na poli za plotem zahrady. Zpráva o hromadné sebevraždě se okamžitě roznesla po celém okolí. Sebevražď německých poddůstojníků i důstojníků (v některých případech i s jejich rodinami) přibývalo v německém ležení u Čimelic tou měrou, že nestačili být ani pochováni. Hořela vozidla, materiál, dílny, ambulance, vybuchovala munice.

DRUHÝ POHŘEB GENERÁLA PÜCKLERA

Hrabě von Pückler a jeho společníci včetně dalších dvou německých vojáků (dohromady osm mrtvých) byli v neděli 13. května německými zajatci znovu vykopáni a nákladním autem, řízeným Václavem Kulasem, převez-

24 Článek Autentické svědectví, Čimelický zpravodaj, duben 2010.

Tělesné pozůstatky gen. Pücklera byly uloženy na německém vojenském hřbitově v Brně
Foto: František Kocman

ni k nedalekému čimelickému hřbitovu. Tady byli uloženi do společného hrobu u zdi za márnici. Neozvaly se poslední tóny Wagnerova smutečního pochodu ani nikdo nevystřelil salvy na jejich počest. Neznámá Píseň o věrnosti SS ani nikdo nepoložil věnec z jedlových větviček. Hrob zůstal neoznačen.²⁵

V ten den se Američané začali stavovat zpět k Písku a Strakonícím, vojenskou situaci převzaly sovětské jednotky. Již od soboty 12. května ruští vojáci odzbrojovali německé vojsko, rozdělávali a třídili německé zajatce, kteří byli od 9. do 17. hodiny přes Čimelice odváděni v nepřetržitých kolonách do sběrných táborů.

Provázeli je sověští vojáci na koních. Jako poslední odsunuli raněné vojáky a německé uprchlíky, doposud internované na školním dvoře. Pod trestem smrti začal platit zákaz jakékoliv pomoci německým zajatcům. Vztahoval se i na obyčejné podání vody. Soucit s nepřítelem se po všech zlých zkušenostech nedal očekávat. Biblické „oko za oko“ bylo mnohdy jediným, drsným trestem.

Ještě v dalších hodinách se po kraji potulovalo množství německých vojáků, příslušníků SS i bývalých dezertérů. Členové sovětského speciálního komanda či příslušníci revolučních gard je pronásledovali, zajímali a často na místě fyzicky likvidovali.

Na přání sovětského vojenského velitele Čimeličtí pomáhali sbírat munici a zbraně rozetuté na polích po obou stranách strakonické silnice. Snášeli a sváželi je ke krajině a vršili na hromady. Některé pušky Němci zpřeráželi, jiným chyběly závěry. Bylo s podivem, že až na sovětského vojáka Nikolaje Kuzmiče Tjurikova, kterého pohřbili v Krsicích na návsi u kaple, a dva civilní pyrotechniky, které při vyhledávání nášlapných min roztrhla exploze, nikdo z čimelických občanů pohybujících se po polích nepřišel o život ani neutrpěl zranění při výbuchu munice. V polích zůstala opuštěná vozidla všeho druhu, u některých ležela mrtvá těla německých důstojníků a poddůstojníků. Byli pohřbeni na mezích mezi poli.

Někteří z obyvatel Čimelic i okolních obcí se nenápadně kradli nebo v noci přijížděli s povozy, trakaři a vozíky na louky a pole a odváželi do svých domovů nejen potraviny, ale i psací stroje, příbory, látky, ložní a stolní prádlo, nádobí, dalekohledy, pistole, dýky, nože, kordy, šavle, radiopřijímače, pneumatiky, baterie, rychlostní skříně – vše, co se tu v dalších dnech a týdnech povalovalo. V místním žargonu se bývalému německému vojenskému ležení začalo říkat Veletrh. Kolem 20. května dorazila do Čimelic a sousedních obcí čerstvá 15. gardová divize generála Čirkova. Setrvala zde až do 19. října 1945, kdy byla přes Písek odsunuta z území ČSR do Rakouska.

Po Čimelicích dlouho pobíhal Pücklerův ovčák Ara. Každý den se znovu a znovu vracel k prázdnému hrobu. Vypátral jej dokonce až z Orlíka, kam ho ruští vojáci odvezli. Opuštěný pes marně hledal svého pána. Časem prý zpustl a zdivočel, až ho zastřelili ruští vojáci.²⁶

²⁵ Ostatky gen. Pücklera byly 7. 5. 1995 exhumovány. Definitivně byly uloženy v oddělení 79A německého vojenského hřbitova v Brně, o který pečuje v rámci Ženevských konvencí Správa ústředního pohřebiště.

²⁶ DEBNAR, Alexandr: *Otazníky nad událostmi v květnu 1945 na území našeho okresu – Konec války v Čimelicích*; rovněž vyprávění paní Evy Pěvrátílové-Díkové z 21. 5. 2010. Oběma zmíněným i Vladimíru Boučkovi, Miloslavu Peškovi, Václavu Vlčkovi, Josefu Velflovi a Vilému Wodakovi autoři srdečně děkují za poskytnutí písemných podkladů, vzpomínek, fotografií a vůbec za veškerou pomoc, bez níž by se při psaní tohoto příspěvku neobešli.